

El NL es repeteix a les muntanyes de l'Alt Cardener, Serra del Port del Comte, uns 45 o 50 k. més a l'O.: primer vaig recollir-lo com *Ardaric*, però ací aquesta forma en *-ik*, no va en genitiu, sinó com a nom d'una pda. de muntanya, del te. de Coma i Pedra; i també *Prat* i *Font d'Ardaric* (xxxviii, 51.23, 54.20). I en aquestes muntanyes, crec vora d'aquest lloc, també hi ha una *Font d'Ardericó*, CATorras, *Pir. Cat.* VIII, 406. ¿Potser també fins allà s'estengueren les propietats dels HARDARIC de La Pobla?

¹ A interpretar com *Ardariç*?

ARDESA

És a l'Anoia —comarca d'Igualada—, on existí aquest vell nom, del qual tenim informació incompleta. Pujant de l'Espelt cap a Rubió, es troba en una carena la bella esglesieta rural romànica de Sant Pere. Preguntant per aquells llocs i masies, l'any 1932, tant a Rubió com a Ca l'Estruc, del mateix terme, van dir-me'n *Sant Pere* (1932): com sol passar, la gent senzilla, diuen el sant i prou; recordo (sense nota a mà) que preguntant més [St. Pere de què?], crec que ja llavors vaig obtenir *d'ardézo* (car ja ho trobo així en altres escrits meus de llavors, únics que tinc a mà). Tornant-hi, després de l'exili, amb J. Ma. de Casacuberta, i el seu savi amic estudiós local (autor del llibre d'Igualada, de l'ed. Bàrcino), Borràs i Quadres (1958), també ell en deia només *Sant Pere*; quant al determinatiu, vacil·lava, insinuant alguna cosa com *Ardells*, però ajudant-hi jo, es recordà que era *Ardesa*, i des de llavors ho anà repetint així. D'altra banda, consta escrit així en diverses fonts impreses: la GGC, el mapa IGC i el Nomencl. del C. E. C., que precisa: parròquia sufragània de la de Rubió, de masies disseminades.

N'hi ha almenys algunes mencions antigues, on el context assegura bé la identitat dels llocs; en un doc. de 1066, en unes afr. referents a Copons: «ab or. in term. de *Rubiono* et de *Artesa*, de mer. quoque in te. de *Jorba* et de *Albatells*, et de *Castello-novo* et *Villalta* et --- de *Cirerola*; de occ. --- *Moror*, de circio --- te. de *Monte-falchono*, et de *Viciana* et de *Miralies*» CCandi, *Mi. Hi. Cat.* II, 8.

La major part d'aquests NLL són ben coneguts, i d'identificació òbvia: tots són a la rodalia: Rubió-Copons-Veciana-Montfalcó-Albarells-Jorba-Miralles. Impossible no reconèixer-hi *Ardesa*; però també salta a la vista que hi ha *Albarells* (situat 10 k. O. d'Igualada i a 8 de Rubió), si bé amb una clara errada de còpia (*t* per *r*), amb una *t* impertinent; de nou aquesta *t* a aquest escriba se li ha ficat en el nom d'*Ardesa*, sota la inducció dels tan coneguts *Artesa* (de Segre i de Lleida) i *Artés* de Bages.

Que l'única forma real fou, des de sempre, *Ardesa* amb *d*, ho acaben de provar les llistes de parròquies del bisbat de Vic p. p. Ant. Pladevall, dels Ss. XI-XIII, car en totes tres figura la «P. de *Ardesa*» citada entre *Albarells* i *Jorba*, i Rubió i Copons (*Osona* 1984, p. 73, núm. 137).

Aquí tenim evidentment un nom pre-romà, amb la terminació de la nombrosa sèrie dels *Manresa*, *Artesa*, *Albarells* i *Jorba*, i Rubió i Copons (*Osona* 1984, 136, II 36); però amb el segment inicial, pre-romà, dels *Ardevol*, *Ardòvol*, *Arduix*, *Ardola* (i en un segon pla, també pre-romà, si bé de parentiu més condicional i llunyà: *Ardenya*, *Ardanui*); en el meu treball de *Btr. z. Nfg.*, 1973, trobaríem, encara, més noms occitans, pre-romans, com *Ardet*, *Ardidén*, *Ardiege*, *Ardibordes* etc. Altres connexions d'*Ardesa* ja les vaig indicar en *E. T. C.* I 16, 186, II 78.

ARDEVOL

¹⁵ Vell llogaret de la Serra de Pinós, entre Solsonès i Segarra. Es veuen les rústiques cases i esgl., arreglades al NNO. des del Santuari de Pinós.

PRON. MOD. *ardébul*, Cardona (1920); id., a Pinós, 1929; *ardébol* Torà (1931); *ardébul* Pinós, Su, 1964 (XLVI, 99.23, 99.15; 105.8, 105.40).

Església de *Sanctus Saturninus in solitudine Ardevolense*, en un doc. del *Cart.* de Tavèrnoles [S. XIII], doc. amb data de 803, que creu apòcrif la publ. J. Soler i Garcia, del *cart.*, p. 28(8), p. 7 de l'extret); potser només antedatat, car el context del doc. mostra que es tracta de la zona Ponts-Calaf, i probablement del nostre *Ardevol*, que s'hi esmenten Sanaüja, Biosca, Cellers i Castellfollit; «in com. Orgello in fines de *Ardeval* afr. torrente qui discurret de *Ardevale*---de altano --- in via qui est in serra de Sellarus» a. 986 (*Urgellia* III, 207.9). «In comitatu urgellitano, infra te. de castrum *Ardeval*» a. 1027 (*Cart.* St. Cugat II, 157). «Comitatu Urgellensi in castrum quod vocant Leineira --- ad Sct. Saturninum --- afr. 1) castrum de *Ardeval*; 2) ca. de Lupera; 3) ca. de Valle Frausa; 1 4) in Puigo de Anglerillo» a. 1052 (*Arx.* Solsona). *Ardeval*, any 1071, esmentat junt amb Navès i es veu que es parla de la zona de Pinós (*Cart.* Tavèrnoles, 875); «castro *Ardeval* --- castro *Ardeval*» a. 1079 (*Arx.* Sols.) cit. junt amb Su; «castro *Ardeval*» a. 1097 (id.), cit. junt amb Riner; *Ardeval* a. 1103 (Baraut, *Miracle*, 18); *Ardeval* a. 1151 (Kehr, *Papsturk.* 329); «ipsa se(r)ra de Pinós, --- in te. de *Ardevol* --- in manu Guilelm de Ofegad ---» 1174 (MiretS, *TemplH.*, p. 117). «Pere de *Ardeval*» 1166 (Font Rius, *C.d.p.*, § 130).

En la forma moderna, en *-vol* i anàlogues, apareix sobretot designant persones, sens dubte relacionades amb aquest lloc: «B. Ferrer, rector d'*Ardevol*» any 1315, que llavors era també capellà de Bagà (Serra V., *Pinós i Mtpl.* III, 195); «Arnaldus de *Ardeul*» a. 1185, *Cart.* de Poblet, 217, persona que també figura amb la grafia *Ardeval* a. 1189, i escrit *Ardeul* el 1196 (id. *Cart.* 30, 32). En fi ja hi ha «Castell d'*Erdevol*» en el cens de 1359. Aquest castell consta també en doc. de 1171 p. p. MiretS, *TemplH.*, p. 305.

ETIM. Sobre la d'aquest nom, després d'enriquir molt les dades sobre mencions medievals i tota mena d'informes que tenia quan vaig escriure les meves notes de *E. T. C.* I, 13n.32, i p. 225, núm. 418, he vist més clar, encara, que llavors, que és pre-romà. Ja lla-